

Рецензия

за процедура по конкурс за академична длъжност „професор“ в област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2. Педагогика /Дидактика и музейна педагогика/, обявен в брой № 61 на ДВ от 28.07.2017 г., за нуждите на СУ „Св. Климент Охридски“, Факултет по педагогика, катедра Дидактика

Рецензент: проф. д-р Жулиета Иванова Савова

Основания за конкурсна процедура: конкурсът е обявен върху **490 лекционни часа, всички са по профила на конкурса.** От тях **390 часа са задължителни дисциплини по профила на конкурса:** 210 ч. л. по дидактика в специалностите „Педагогика“ и „НФО“ (ФП); 90 часа по педагогика в специалност „Математика и информатика“ (ФМИ). Дисциплината „Музейни образователни програми“ се чете в бакалавърска програма на ФП: като избираема -100 ч.. Кандидатът в конкурса доц. дпн Вася Крумова Делибалтова води и 90 ч. задължителни дисциплини „Дидактика“ и „Педагогика“ в магистърски програми. При обявяване на конкурса са спазени изискванията на Закона, Правилника на СУ „Св. Климент Охридски“ и съответстващите академични норми.

Профил на кандидатите в конкурса: В конкурса участва **един кандидат** – доц. дпн Вася Крумова Делибалтова. Родена е в гр. Кюстендил. Завършва средно образование в профилирана гимназия за чуждоезиково обучение (ЕСПУ с преподаване на руски език). Випусник е на специалност Педагогика в СУ „Св. Климент Охридски“ през 1990 г., а през 1995 г. се дипломира и като магистър в специалност „Журналистика“ на СУ „Св. Климент Охридски“.

Професионалното израстване на Вася Крумова Делибалтова преминава през различни образователни институции – от училищни до университетска. Заеманите от нея длъжности на „учител“ и на „педагогически съветник“ в столични училища, както и поемането на пътя на академична кариера от 1996 г. до настоящия момент показва не само устойчив интерес към въпросите на образованието, но и личностна и професионална ангажираност и посветеност на значими образователни каузи.

Като асистент във ФП (1996-1998), ст. ас. (1998-2001) и гл. ас. (2001-2005) Вася Делибалтова се радва на подкрепата на професионално-педагогическата общност и на изключително високия си авторитет и признание сред студентските курсове и групи. Нейната прецизност и системен стремеж към перфекционизъм я отличават през цялата ѝ академична кариера и свидетелстват за високото равнище на самовзискателност, съпътстват упоритата ѝ работа и водят до високо качество на академичните продукти, създадени от нея.

През 2001 г. след успешна защита на дисертационен труд на тема „Конструиране на диагностичен инструментариум за измерване и оценка на учебни интелектуални постижения (върху примера на обучението по история)“ Вася Делибалтова става носител на ОНС „доктор“ (протокол 14 от 18/06/2001). През 2015 г. става и носител на „доктор на науките“ след успешна защита на дисертационно изследване „Метакогнитивно развитие в контекста на музейното и училищното образование“ (диплома на СУ 2015-14 от 30.10.2015).

През 2005 г. Вася Крумова Делибалтова придобива научно звание „доцент“ по научна специалност 05.07.01 Теория на възпитанието и дидактика (дидактика и доцимология): Свидетелство за научно звание 22789 от 31.01. 2005; протокол 16 от 18.11. 2004). В това си качество тя продължава да работи в СУ „Св. Климент Охридски“ и до момента на обявяване на настоящия конкурс. Всъщност изминатият

образователен и професионално- творчески път осигурява на Вася Делибалтова безспорни предимства – добро познаване на образователната система не само отвън-навътре, но особено важно – отвътре-навън. Той води до формиране и обогатяване на академичните, педагогическите, изследователските и управленските компетентности на Вася Делибалтова. Преминаването през различни роли – на учител и преподавател, на ръководител на докторантски и магистърски изследвания и тези, на Зам. Декан на Факултета по педагогика на СУ „Св. Климент Охридски” обогатява нейния професионален портрет и превръща кандидатурата ѝ в настоящия конкурс в напълно логична и безспорна.

Оценка на научната продукция: Общата публикационна активност на доц. дпн Вася Делибалтова е внушителна – 77 публикации. От тях - 5 монографии, от които 4 са самостоятелни; 6 учебника и ръководства, от които 2 са на чужд език, , 9 студии, от които 2 са на чужд език; 21 научни статии; 31 статии и материали в сборници от национални и международни конференции. От тях 10 са на чужди езици (основно английски и руски). Вася Делибалтова има публикувани абстракти от международни конференции, както и преводен труд.

В конкурса доц. дпн Вася Крумова Делибалтова участва с общо 46 публикации. От тях: 2 монографии – една самостоятелна и една в съавторство; 5 учебника и ръководства; 4 студии, 8 статии в научни списания, 19 статии в сборници, 2 абстракта, 1 преводно издание, 4 публикации в рубриката „други”, 1 автореферат. Седем от публикациите са на чужд език, една – на руски.

Представените за рецензиране публикации са в областта на обявения конкурс. Акцентите в тях може да се преоткрият както на ниво интеграция и преосмисляне на статута на съвременната дидактика, на нейните възможности и приложни проекции, вкл. и чрез обособяването на ново направление „музейна педагогика”, така и в обобщената област на академичното университетско образование (дидактика на висшето образование), новите жалони и перспективи в него.

В рецензията ще започна с аналитична оценка на основната монография на доц. дпн Вася Делибалтова „Контекст на обучението – същност, роля и изследователска перспектива”. Извършеното изследване впечатлява, провокира, предизвиква не само активната рефлексия на читателя, но и осигурява възможности за приобщаване към ключовите точки в авторската позиция. Професионалното „пътуване” на доц. дпн Вася Делибалтова през трансдисциплинарните територии на „контекста”, надскачането на „монодисциплинните монополни” гледни точки, добросъвестното пресъздаване на историята и еволюцията на понятието, както и връщането на авторката към възможността „контекстът” да бъде видян, осмислен и емпирично изследвано неговото влияние от дидактическа гледна точка заслужават повече от подкрепа и признание. Те са основание да дам много висока оценка на предложението за рецензиране труд. . Причината за тази оценка не се изчерпва с посоченото по-горе, не е и просто обвързана с отчетената смелост на доц. дпн Вася Делибалтова да се заеме с толкова сложна и противоречиво интерпретирана проблематика. Не е свързана и с нестандартността на позициите ѝ. Основанието за такава оценка се крие в откритието на авторката, че

разбирането на специфичните контексти на обучението предлага нов шанс за осмисляне на влиянието им върху образователната среда, върху моделите и практическите актове на преподаването, върху ученето, предначертава и обосновава специфичния дизайн на обучението, влияе върху взаимодействията между субектите в обучението. Източниците на отворено учене, каквито са напр. музеите, са „невъзможни“ за разбиране без разбирането на ролята и значението на контекста. Или по друг начин казано, авторският подход осигурява нов поглед към дидактиката, предлага й нови отправни точки и методология, нови концептуални решения, предизвиква я за осмисляне на нови практики, превръща я в „различна“ наука от тази, която познаваме досега. Нещо повече. Рецензираната монография удивително успешно интегрира теоретични анализи с изследователски привлечени доказателства, доказва ефективността на авторски програми, сред които тази по музейна педагогика, разработена, апробирана и системно използвана по-късно от авторката за нуждите на обучението в университетска среда.

Критичните анализи и дискурси при представяне на ключови дидактически проблеми като тези за връзката среда – контекст, за същността и профила на контекстите в обучението, за влиянието на контекста и неговото разбиране върху съвременния дизайн на обучението, осъзнаване на неизбежните предизвикателства пред класическите форми за обучение са впечатляващи и заслужават адмирации дори и тогава, когато читателят може и да не се съгласи докрай с авторката. Възможностите за обновление на дидактическото познание, както и на обучителните модели и практики са постижима цел в светлината на осмислянето на контекста като конструкт, като подход, като основание за различни решения. Разбира се, преходът към подобен етап на теоретично осмисляне и прагматични стъпки изисква прекопструиране на педагогическите, респективно дидактическите теории и реализиращите се практики на обучение. Декларираната и умело обоснована авторска позиция в тази посока показва стремеж и оползотворени възможности за нов прочит, интерпретации и създава основа за обосновани професионални препоръки за по-добро обвързване на формалното с неформалното обучение и образование, осмисля необходимостта от системна интеграция между образователни/дидактически теории, училищни и извънучилищни практики. А това вече води и до друг сериозен принос не само в теоретичен, но и в практически план. Обоснованото навлизане на „контекст“ в дидактически смисъл и на дидактическа територия не само променя облика на съвременната дидактика, не само влияе върху практическите актове на обучение, не само моделира необходимостта от постигане на по-дълбоко осмисляне на влиянието на фактори и условия върху така желаниа напредък на обучаваните, но се превръща и в динамична детерминанта и катализатор на неизбежни промени в подготовката и квалификацията на учителите. Всъщност, която и страница от тази монография и свързани със защитените авторски тези в други публикации да бъде отворена, написаното ни убеждава в професионализма на авторката, в задълбочеността и аналитичната, стигаща дори до педантизъм, представеност на основанията на избраните от нея позиции. Системният й стремеж за обвързване на теоретични основания с натрупване на емпирични доказателства в тяхна подкрепа

прави нейните изследвания сериозни, убедителни и имащи свое място в академичните и приложни територии на дидактиката.

Представените от авторката теории и модели на дизайн на обучението в рецензираната монография в светлината на различни видове дизайн, основани на конструктивистки подходи, логически водят и до отделянето на специално внимание на така нар. ситуирано учене. Социално опосреденото учене осигурява усвояване, което е повлиявано от 3 контекста: личен, социален и физически. Промяната във всеки от тях води до промяна в организацията, осъществяването на обучителни актове, моделира нагласите, мотивацията, повлиява учебните резултати. А доказването на тези взаимовръзки вече е важна предпоставка и условие за поставяне на специален фокус върху музейната среда и нейните педагогически, респективно дидактически потенциали. Върху тази основа доц. дпн Вася Делибатова създава авторска музейна образователна програма, основана на експозиция върху Втората световна война, реализирана в Националния военноисторически музей, София (2015-2016). Авторски изследвания с доброволни участници, както и цялостно проучване на нагласите и очакванията на ученици и студенти чрез анкетиране на 501 участника (371 ученици и 130 студенти), включването на допълнителен брой участници в следващите етапи, разделянето им на реални и потенциални аудитории показват не само различията между студенти и ученици по отношение оценката им на музейната обучителна среда, но разкриват ролята и възможностите на музеите да подпомагане на ученето и подобряване на учебните резултати. През 2016-17 в последния етап на авторското изследване са включени и 53 студенти от Карловия университет в Прага, в чиито образователни територии музейното образование и педагогика са реален факт. Въпреки констатирани различия между изследваните групи, въпреки основанията за предпазливо интерпретиране на влиянието на богатството на контексти върху резултатите от ученето и основанията да се говори за диференцирано влияние на контекста върху образователните цели, авторката успява да представи и докаже убедително синергията отворена образователна среда – училищна/учебна среда и изкуство. Дидактическият еквивалент на отворена синергична среда е контекст, преживян в и чрез изкуството, а гъвкавият дизайн на обучението в тази среда, привличането на нови ресурси, използването на разширен кръг от партньори и активната позиция на обучаваните в образователните дейности са неизменни спътници на тази синергия. Изследването на посочените взаимовръзки заслужава висока оценка поради демонстрираното авторско умение да предвижда, осмисля и обвързва различните компоненти в в контекста на социалната и образователната среда.

Естествена връзка и продължение на посочените изследователски нагласи, развити приносни моменти в тази посока откривам и в публикациите под номера 7,11, 17, 19, 21, 24,33, 34, 35, 36, 37, 38 и 39.

В монографията „Теоретико-практически аспекти на обучението в слети класове” Вася Делибалтова представя и анализира ограниченията на наложилите се модел, от една страна, а от друга успешно очертава дидактико-методическите възможности на установената система, която носи характеристики на „отворена система” и не може да

остане затворена за компетентностно ориентирания модел на обучение и образование. Преосмислянето и оценката на досегашните подходи и интерпретации на обучението в слети класове, разглеждането на реалистични възможности за осигуряване на „добавена стойност“ към практическите му измерения, дори за енергизирането му, води не просто до издигане на анализите на сериозно и високо равнище, не просто обогатява съществуващи решения, но и показва перспективната ориентация на авторката. И тук се открива имплицитно дълбоката убеденост на доц. дпн Вася Делибалтова, че образованието, респективно обучението, може да покаже реален напредък на включените в него субекти, когато се отчита неговата контекстуална матрица. В тази матрица множество фактори оказват влияние върху учебната среда, а контекстният характер на ученето на учениците от различни възрастови групи изисква да се търсят, интегрират и използват възможности, които да „обърнат недостатъка в предимство“. Различният прочит на възможностите на обучението в слети класове се превръща в поредно „know how“ на авторката. Това прави нейната поредна монография не само стимулираща нови теоретични търсения и работещи практически решения, не само полезна и прагматично ориентирана, но и носеща критичните рефлексии на конструктивистките подходи и образователни решения.

Перспективната насоченост на доц. дпн Вася Делибалтова към изброените аспекти на обновление на съвременното образование и обучение, и на конструиране на ефективна и модерна дидактика намира своето естествено продължение в нейните студийни и статийни публикации. В част от публикациите (№ 8,9 и 10) виждаме авторката в малко по-различна светлина – на проследяваща, осмисляща, коментираща и оценяваща позитивно историческо педагогическо наследство. Дълбоко уважение будят обективните авторски позиции и оценките на идеите и школите, оставени от П. Цонев и М. Андреев. Оценяването на това, което има в тях на фона на съществуващи критични опити за «оценяване» на онова, което го «няма», нито пък е било част от изследователските намерения и цели, показва зрелостта на авторската позиция и уменията за намиране на непреходното, на оставящото трайна следа дори и тогава, когато когато конкретни идеи и решения са възприемани нееднозначно. Интерес представлява и авторското изследване на съвременни руски авторски училища. Не познавам друго такова изследване, в което с присъщата на доц. дпн Вася Делибалтова прецизност са представени и анализирани водещи авторски училища. Профилът им, специфичните модели на учебно-възпитателни практики, които организират и поддържат, видяни и оценени през призмата на социалната и дидактическата им «добавена стойност» още веднъж показват и доказват аналитичните способности на авторката, уменията ѝ да види зад «завесата», да излезе извън стереотипните представи и оценки, и да формулира достойнства и «скрити» предизвикателства.

Сред представените от авторката за рецензиране учебници и ръководства специално внимание искам да отделя на един от най-често цитираните източници - „Педагогика“ за университетски нужди в съавторство. Той представлява естествено продължение на авторските интереси в областта на систематичната дидактика, но и друго стъпало от нейните професионално-творчески изяви. Най-голямо достойнство на разработените от

авторката дидактически ориентирани глави е тяхната съвременност, обогатяване на „класическата” дидактика, но и достъпност за потребителя и добре дозирана теоретико-прагматична ориентация. Усетът и способността на авторката да подбира, конструира и организира дидактически осмислени разновидности на учебно съдържание според образователните цели и обучаваните аудитории позволяват да се постигне желаното високо качество на този учебник. Компетентното обвързване на теорията с практиката е основано и в този случай на вече посоченото авторско предимство - добро познаване на практиката и способност за критична рефлексия. А широкото цитиране и търсене на авторските учебници за нуждите на бакалавърски и магистърски програми, са доказателство за академичните и професионалните им качества и използваемост. Същото заключение мога да направя и за труда „Мениджмънт на обучението”, в който с присъщата на авторката детайлност са включени нови концептуални сегменти, свързани с обучението и неговото управление.

Самостоятелната група публикации, посветени на насилието и превенцията на насилие над жени и деца, добре представената „диагноза” на това явление, анализите на социалните и образователните му проекции и проблеми, са също част от многоликия изследователски профил на доц. дпн Вася Делибалтова. Демонстрираната от авторката сензитивност и професионално отношение към тази специфична група, включваща както жени, така и деца – жертви на домашно насилие, очертаната от нея спешна необходимост от изграждане на функционална система за социално-педагогическа подкрепа и формиране на необходимите социално-педагогически компетентности на работещите с тях полицейски служители и представители на социални служби, също имат моята подкрепа и висока оценка.

Силното авторско предимство, посочено в началото на рецензията – обхватният й интегративен опит на учителско, съветническо, академично и административно-академично равнище, повлиява положително избора изследователски кръг и публикации на доц. дпн Вася Делибалтова като участник в конкурса за професор.

Документацията по конкурса съдържа сведения за забелязаните цитирания на автора, добросъвестно отразени от кандидатката. Списъкът съдържа авторска справка за 85 цитирания и официална справка на Националната библиотека „Св. Св. Кирил и Методий”, която е извършена през по-ранен период –28.08.2017 и отразява общо 77 цитирания. Сред цитиранията на публикации на доц. дпн Вася Делибалтова има 1 публикация Web of Science; CEEOL – 1, World Cat – 3, KVK – 2, Library of Congress -2.

Научно-изследователската дейност и международни изяви на доц. дпн Вася Делибалтова, оценени по повод участието й в обявения конкурс за професор, се отличават със забележителна и активна конферентна и проектно ориентирана дейност. Доц. дпн Вася Делибалтова има участия в 14 национални и международни конференции и в 11 проекта на университетско, национално и международно равнище. Международните й участия и представяне в преподавателски обмен и мобилности са: лектор в Карлов университет- Прага (2016), Еразъм преподавател в Полша и Словакия (2013 и 2014) и Казахстан (2016). Гост-лектор със собствени курсове в Казахстан (2012,

2014, 2015). Доц. дпн Вася Делибалтова има и две международни специализации – в Карлов университет, Прага – изследователска стипендия на МОН (2016/17) и във Ваймар (2014, двуседмична специализация).

Доц. дпн Вася Делибалтова е и член на редколегия на списание на СУ за образователни изследвания, както и член на редакционен съвет на национално списание „Стратегии на образователната и научната политика”. Член е и на комисии на МОН по признаване на дипломи за висше образование, придобити в чужбина, също и на комисия за изработване на държавен образователен стандарт за учебници. Членува в международна организация BASOPED.

Посочените дейности и широк спектър на роли подчертават богатия научно-изследователски и професионален профил на кандидатката.

Доц. дпн Вася Делибалтова е научен ръководител на 4 докторанти, на 15 магистри и 13 студенти в бакалавърска програма. Има редица участия в научни журита по академични процедури и във вътрешни обсъждания в първични научни звена (6).

Научни приноси:

Изцяло подкрепям обобщените научни приноси от кандидатката. Същевременно искам да очертая по-широк периметър на техните проекции.

Отличителна нейна характеристика е да:

- разглежда обособените проблеми както в теоретичен, така и в практически план;
- ги представя във взаимнообвързани измерения като части от системни равнища;
- открива дълбоки сензитивни проявления, които дават основания и разкриват възможности за убедително извеждане на прагматични решения.

Конкретизирани приноси по профила на конкурса виждам в:

- осмислени са нови аспекти и вътрешнонаучни направления на дидактическо равнище;
- на концептуално и понятийно равнище е изяснена категорията „контекст” и са разкрити нейните проекции в дидактическа среда;
- убедително е аргументирана динамиката в отношението човек-среда в светлината на взаимовръзките между училищна среда, университетска територия на учене и среда на отворено учене (музейно образование)
- осъществен е критически анализ на съвременните образователни реалности и е обоснована парадигмата за активното учене в отворена среда;
- предложени са работещи дидактически решения както на теоретично, така и на практическо равнище. Обоснована е ролята на контекста в обучението с цялата му многоравнищност, обосновани са потребностите от позитивна и стимулираща образователна среда и устойчива мотивация за успех;
- намерени са сполучливи баланси между концептуални и практически ориентирани решения за реконструиране на образователните среди;
- поставени и анализирани са взаимосвързани проблеми на въпросите на училищното и университетското обучение и образование, и неговите променящи се характеристики;
- задълбочено е анализирана активната субектна позиция на учещите се;

- конструктивно критично са анализирани ключови въпроси на оценяването на образователните постижения;
- обоснована е формиращата роля на иновативните стратегии и методи на обучение, както и на активно-положителната подкрепа в контекста на отворена образователна среда;
- конструктивно-критично са анализирани теоритични идеи и работещи практически решения, приложими към обучението в слети класове;
- по нов начин е видян и обоснован компетентностният модел за подготовка и реализация на субектите на учене;
- извършени са етапни емпирични изследвания, апробиране и трансфер на концепции и иновативни решения в областта на дидактиката на висшето образование;
- обогатена и по нов начин е осмислена връзката между формално и неформално образование в духа на музейното образование и неговите потенциали;
- Представени, систематизирани и обосновани са компетентностните измерения на съвременната подготовка на специалисти в системата на висшето образование;
- Интерпретирани са въпросите на дизайн на обучение в университетска и широка отворена среда, аспектите на планиране и провеждане;
- Анализирани и интерпретирани са проблеми на активното учене и критична рефлексия на студентите.

Въпроси и препоръки:

Въпрос: Изявяването на дидактически интерпретационен „профил“ и роля на контекста ще допринесе ли за действителна хармония между формално и неформално образование в български условия?

Препоръка: Да продължи да се развива и популяризира музейното образование у нас със средствата на съвременни платформи.

Заклучение:

Доц. дпн Вася Делибалтова е един от моите някогашни студенти, която още на студентската скамейка направи заявка за академично професионално развитие с качествата, които притежава и упоритостта, която съпътства всяка нейна изява. Нейните високи критерии за професионален растеж са добре познати. Удоволствието да я познавам като част от педагогическата общност, респектът към нейната пословична отговорност, признанието за непресъхващата ѝ посветеност на образователни каузи, опознаването на дълбоката ѝ всеотдайност и познаването на достойните човешки качества, които носи, ме правят щастлива като част от екипа на научното жури да се докосвам, осмислям и оценявам по достойнства систематичните ѝ академични, изследователски и експертно-професионални постижения.

Върху основата на оценката ми за качествата на научната продукция на кандидатката, на нейните професионални, академични и лични качества като университетски преподавател и колега, заявявам **категоричната си позиция за заемане от доц. дпн Вася Крумова Делибалтова на академичната длъжност „професор“** в област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2. Педагогика /Дидактика, музейно образование/ за нуждите на СУ „Св. Климент Охридски“, Факултет по педагогика, катедра „Дидактика“.

08.12.2017 г.
София

Рецензент:
/проф. д-р Жулиета Иванова Савова/